

Glede Goethejevega «Fausta» odgovarja Ušeničnik na moje vprašanje: «Zapisati se temnim silam, pa vendar biti odrešen, ali je to etika v tradicionalnem zmislu?» z vprašanjem: «Ali pa ima vse to kak zmisel brez krščanske misli o grehu, pogubljenju in odrešenju?» — Misel o grehu je vesoljno človeška in nikakor ni specifično krščanska. Ljudje so se od nekdanj izpraševali o svoji vrednosti in o svoji krivdi. Misel o odrešenju in pogubljenju pa je v Faustu samo simbolična. Faust ima brez ozira nanjo naslednji zmisel: Globoki in vseobsežni Goethejev duh si izprašuje v tem delu vest, tehta vse svoje življenje, svoja zla dejanja in dobro v sebi in se opraviči. Faust je njegov zagovor samega sebe. Za ta svoj človeški samogovor je Goethe potreboval simbolov. Nič več kot eden izmed njih je tudi misel o odrešenju, ki jo uporabi zato, da označi z njo opravičbo, izid sodbe nad samim seboj. Tako je prišla misel odrešenja v Fausta. Vprašanje po tradicionalni etiki pa zadeva v tem izpraševanju vesti stavek, ki pove v imenu česa si je dal Goethe odvezo za vse svoje zablode in nečlovečnosti, ki jih je kakor vsakdo, zagrešil tudi on: «Wer immer strebend sich bemüht, den können wir erlösen». Dvomim, da je stremeče prizadevanje, in sicer niti ne toliko moralno, kolikor spoznavno, tradicionalnemu gledanju zadostno opravičilo za greh. Tem manj seveda krščanski miselnosti.

Krščanstvo «krščanskega umetnika par excellentiam» — Calderóna nam dokazuje Ušeničnik na ta način, da nam ga predstavlja kot propovednika «naravnega etosa». Ta «naravni etos», ki je zmisel dejanj sodnika Zalamejskega, se da točno izraziti s formulo: če te kdo udari po licu, mu razbij ti čeljust. To je marsikdaj naravno, ni pa nikak etos, temveč samo kruta maščevalnost prvobitne in močne osebnosti.

Tudi glede Danteja moram vztrajati pri svoji misli, ker resnično nisem opazil nikjer podobnega odnosa do senc preteklosti kakor v tretjem spevu «Pekla». Kar pa se tiče obeh Cezarjevih izdajalcev, se zavedam, da ni mogoče govoriti o kaki Dantejevi miselnosti, ki bi se ujemala z mojo. Toda navzlic njegovi sanji o svetovni monarhiji, oziroma prav zaradi nje, dokazuje zmisel obravnavanega prizora tem bolj jasno, da je njegov instinktivni okus soroden zmislu moje misli. In to je važno.

Tudi «Hamlet» ima nedvomno mnogo krščanskih elementov v svoji duševnosti in če ne krščanskih, vsaj tradicionalno moralnih. Ne vem pa, kako lahko spravi krščanski ali tradicionalni moralist njegovo človeško dragocenost, ki je za vsakogar instinktivno nujna, v sklad z dejanji, kakršno je umor Polonija, ali celo s Hamletovim hladnim odnosom do usode Rosencrantza in Guildensterna, ki ju je poslal v smrt.

Končno mi ne ugaja docela, da Ušeničnik tako absolutno odklanja «besede» in «blesteči videz» moje «etične filozofije» in da tako krčevito vztraja izključno pri vprašanju Kantorja, ki more biti pri stvari samo bolj ali manj srečno izbran primer. Pričakovati bi bilo, da bo kot kritik razbiral neko misel tam, kjer je točnejša, ne tam, kjer je morda lažje ovrgljiva in kjer hkratu ni popolnoma verno izražena. Priznam, da je Kantor slabo izbran primer in da sem pri analizi in oceni njegove človečnosti pogrešil, ker sem kot dejanske elemente njegove osebnosti opisoval in vrednotil lastnosti, ki mu jih je Cankar samo nameraval dati, ne da bi mu jih tudi resnično dal. Toda misel o etiki navzlic tej napaki ostane.

Josip Vidmar.

Nezanesljivemu somišljeniku R. Ložarju. Veseli me, da se vsaj deloma strinjate z menoj glede «katoliške» in «krščanske umetnosti». Manj pa me veseli

in bi mi bilo ljubše, če ne bi razumel, kako je mogoče, da smatrate za bolj oštevanja vrednega mene, ki sem se s skromnimi dialektičnimi močmi res da neokretno, toda vendar-le nekako približal Vašemu nazoru, nego «domače ognjišče», ki si z naporom vseh svojih nemajhnih sil prizadeva zagovarjati idejo, katere nasprotnik ste tudi Vi.

Dobro; kakor ste v tej stvari izdali Vi mene, tako Vas bom v naslednji izdal jaz: Dogovorjena sva, da krščanske umetnosti ni. Nisva pa dogovorjena glede polemike. Vi ste očitno mnenja, da tudi krščanske polemike ni in zato dajete v nji duška tudi svojim nelepim in mračnim čuvstvom in to še v katoliški reviji; jaz pa priznavam samo krščansko polemiko, to je polemiko kot idejno nasprotstvo brez nepotrebnih čuvstvenih primesi. Kadar bo Vaša polemika taka, Vam bom z veseljem na razpolago, in sicer z vso slastjo, ki mi jo daje vsak snažen idejni boj.

Josip Vidmar.

KAKO DA NE BI?

S a t y r u s

Kako da ne bi kakor gobe rastli
nam listi, lističi ob vsakem dnevu,
ko pa preveč živin je v našem hlevu
in vsaka hoče imeti svoje — jasli?

VZOR - JUNAK

S a t y r u s

Z umetnostjo, o Juš, veš, stvar je taka:
Ne ustvarjaj tipov, kar na lastno pest,
ko v Frančiškanski ulici številka šest
ti UJU zastonj dá vzor-junaka!

LJUDSKA UNIVERZA V MARIBORU

S a t y r u s

Tu, rodoljub predragi moj, se úči,
kakó s kresálom znamke «Wien»
v tej najbolj šentflorijanski vseh dolin
prižigajo se ródu uma svetle lúči!

DVOJE POTREBNIH VPRAŠANJ

S a t y r u s

Sam Bog vé, če iz notranje potrebe
nam Rešetár zdaj zrnje rešetà?
In Bog vé, če se spomnil prej je sebe
prerešetati v vsako smer do dna? —

ZAKAJ?

S a t y r u s

Zakaj ta Mož z metló v rokah
nam hišni prah samó pometa? —
Naj rajši ustvaril bi na mah
nam novega Poeta!